

פרשת פינחס

יחוסו של פינחס

פִנְחָס בֶן אֱלֹעֵזֶר בֶן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן הַשִּׁבֵּת חֲמִתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקָנָאוֹ אֶת קָנָאתִי בְּתוֹךְם וְלֹא בְּלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקָנָאתִי (כ"ה, ג"א)

ובנראה (סנהדרין דף פ"ב, ע"ב): "הרתיlico שבטים מבוין אותו: ראייתם בן פוטי זה, שפיטם אבי amo ענלים לעודרת וכוכבים, ודרגן נשיא שבט מישראל? בא הבהיר וייחסו: פנחים בן אלעזר בן אהרן הכהן".

לכאורה علينا להבין, بما הועיל היחס שיחסה התורה את פנחס אחר אהרן הכהן? לא אנו - בודאי איננו סבורים כי היה פגס כלשהו במעשהו של פנחס, שהרי ידועים לנו כי התורה משבחת אותו על כך, ובזכותו נעצרה המגפה. ואילו השבטים, אשר ביזו אותו - הם הלא לא ידעו את האופן בו ייחס הקב"ה את פנחס באזני משה!

ונראה לומר, שכן הקב"ה לא רק ייחס את פנחס, אלא הורה למשה ובינו לקרוא לפנחס בשם זה! ככלומר: משה רבינו הצטווה לקרוא לפנחס בשם: 'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן', בכך שעל ידי כך יביןו הכל כי הקב"ה ייחסו אחר אהרן הכהן, ויסור לעז השבטים מעליון...

העומדים ב מידת הדין

**אֶלָּה מִשְׁפָּחָת הַרְאֹובְנִי וַיְהִי פְּקָדֵיכֶם שֶׁלֶשׁ וְאֶרְבָּעִים אֶלָּף וְשֶׁבַע
מֵאוֹת וְשֶׁלְשִׁים (כ"ו, ז')**

מושלמים אנו, כי התורה הוסיפה לשמות משפחות ישראל את האות 'ה' - בהתחלה, ואת האות 'י' בסוף. כך, שבט ראובן - נקרא בשם 'הרואובני', וכך כל משפחות ישראל זכו לתוספת זו.

ונראה כי משמעות הדבר הינה, שהרי ידוע כי שם 'יה' - הינו שם המסמך את מידת הדין. מעתה, כאשר הוסיף הקב"ה את אותיות שמו המרמז על מידת הדין

לשמה של כל משפחה ממשפחות ישראל - הוא ביקש לרמזו בכך כי כל משפחות ישראל ראות לעמוד אפלו במידת הדין, ולא רק במידת הרחמים!
אכן, עליינו לעמוד על נקודה נוספת בנוגע זה.

שכן מרבית השבטים - לא הזכרו בתוספת אותיות שמו של הקב"ה לשם, אלא רק שלשה שבטים בלבד: שבט ראובן, שבט שמעון ושבט זבולון. שאר השבטים לעומת זאת - הזכרו בשמה הרגיל, כמו לדוגמה בפסוק (כ"ו, י"ח): "אלְהָ מִשְׁפָּחָת בְּנֵי גָּד לַפְקִדֵּהֶם וְגֹו". ולכוארה, מה פשר הדבר?

אכן התשובה היא לכוארה, כי שלשה שבטים אלו - זוקקים היו להדגשה מיוחדת אודות יכולת עמימות במידת הדין. שבט ראובן - זוקק היה להדגשה זו - מאחר ונאמר עליו (בראשית מ"ט, ד'): 'פְּחֻזָּ כְּמִים', שבט שמעון היה זוקק לכך - מאחר וייצא ממנו זמרי בן סלוא אשר מעשו מוזכרים לדראון עולם. ואילו באשר לשבט זבולון - הלא כדיוזבולוניים לא היו לומדי תורה אלא עסקו במסחר ופרנסו את אחיהם בני שבט יששכר, ומעטה, היה מקום לומר כי מעתם פחותה והם לא יכולים להתקיים במידת הדין בשלעצמה, לפיכך הדגיש הכתוב כי מאחר ומהזיקים הם ביד לומדי תורה - הרי שאף הם יכולים לעמוד ולהתקיים במידת הדין, ונוספו אותיות שם י'ה' לשם...

למדרגות אמיתיות לא ניתן לזכות במתנה

יפקד ה' אלקי הרוחות לבל בשר איש על העדרה (כ"ז, ט"ז)

וברש"י: "יפקד ה' - כיוון ששמע משה שאיל המוקם תן נחלה צלפחד לבנותיו, אמר: 'הגע שעה שתבוא צרכי שיירשו בני את גודותי'. אל הקב"ה: 'לא כך עלה במחשבה לפני כראי הוא יהושע ליטול שכר שמו שלא מש מתוך האהלה'."

לכוארה עליינו להבין, מה הייתה סברתו של משה רבינו? אם בניו לא היו ראויים לרשת את מקומו - מדוע העלה בדעתו כי יזכה לשורה זו רק מאחר שהם בניו? ואם סבר משה רבינו כי בניו ראויים למלא את מקומו תחתיו - עליינו לברור מה היו שיקוליו, ומדוע לא הסכים עמו הקב"ה?

ונראה לומר, שמשה רבינו, לרוב ענוותנותו - סבר כי במדרגות הנישאה הוא לא זכה בזכות עבודתו ועמלו, אלא במתנת שמיים שנייתה לו על ידי הקדוש ברוך

הוא בשביל שיווכל להנהיג את עם ישראל... מעתה, סבר משה רבינו כי בשם שהוא עצמו קיבל במתנה מדרגה זו - כך יתכן להעניקה גם לבניו אחריו, ובכך לאפשר להם למלא את מקומו.

אולם כאן, הבהיר לו הקב"ה כי למדרגות אמיתיות - לא ניתן לזכות במתנה, אלא רק על ידי عمل ויגען, ולפיכך, בניו שלא השיגו בעמלם מדרגה רוחנית מספקת כדי להיות ראויים להנהיג את כל ישראל - לא יוכל לרשות את כבודו, ובמקרים ירשנו יהושע בן-נון משרותו - אשר אמן השיג את מדרגתנו בעמל ויגעה!

לעסוק בדברי תורה

יבקר ה' אלקי הרוחות לבל בשר איש על העדה (כ"ז, ט"ז)

ובמדרשי (במדרשי רבבה כ"א, י"ד): "מה ראה לבקש הדבר הזה אחר סדר נחלות? אלא כיון שירשו בנות צלפחד אביהן - אמר משה: 'הרוי השעה שאתבע בה צרכבי! אם הבנות יורשות בדין הוא שירשוبني את כבודי.' אמר לו הקב"ה (משלוי כ"ז, י"ח): 'ኖצרא תאנא יאלכל פריה! בניך ישבו להם ולא עסקו בתורה, יהושע הרביה שרטף והרביה חלק לך כבודו, והוא היה משבים ומעריב בבית הוועד שלך, הוא היה מסדר את הספסלים והוא פורס את המהצלאות, הוואיל והוא שרטך בכלacho - כדאי הוא שיישמש את ישראל, שאינו מאבד שברוי קח לך את יהושע בן נון, לקיים מה שנאמר: עוזר תאנה יאלכל פריה'."

הנה מוצאים אנו בדברי חז"ל, שבטרם נפרד משה רבינו מן העולם הזה - הוא ביקש מהקב"ה שימינה תחתיו את אחד מבניו, אשר יירש את כבודו וימלא את מקומו בהנהגת כל ישראל, אולם הקב"ה דחה את בקשתו, וזאת משתפי סיבות: ראשית - הקב"ה מזכיר למשה כי בניו לא עסקו בתורה ולפיכך אינם ראויים להנהיג את כל ישראל. ו שנית - הקב"ה אף מעמיד את משה על זכותו המיוחדת של יהושע, אשר שימושו במסירות רבה וסידור את הספסלים בבית המדרש, אשר מלחמתך זכאי הוא לשכר בדמות כתר המנהיגות אשר יונח על ראשו. אלא שכן, עליינו לעמוד על שתי תמיינות המתעוררות לכאהורה בעקבות דברי חז"ל:

ראשית, באשר לטעם הראשון שנאמר למשה, על פיו בניו אינם ראויים לרשות את מקומו אחר ולא עסקו בתורה, לכואורה יפלא: כלום משה רביינו עצמו לא חשב על נקודה זו? האם סבר שיווכלו בניו למלא את מקומו בעודם תלמידי חכמים בעלי שיעור קומה מתאימים להנהגת כלל ישראל?

ושנית, יש לבירר מהי מעלהו המיחודה של יהושע, אשר מלחמתה זכה למנהיגות? האם יכולים אנו להבין כי מלחמת שישידר את הספסלים בבית המדרש - כבר הייתה מוגיעה לו הנהגת ישראל? הן אמנים בודאי מעלה גдолה היא לשמש תלמידי חכמים, אולם כלום יתכן כדי בה כדי לזכות את בעלייה בזכות הגדולה והעצומה הזו של מילוי מקומו של הגדול בענקיים, משה רביינו עליו השלום?

על מה הרבה הארץ

בכדי להבין את הדברים לאשורים, דומה כי علينا לעיין בדברי הגمرا במסכת נדרים (דף פ"א, ע"א) שם שניינו:

"אמר ר' יהודה אמר רב: מאיד דכתיב (ירמיה ט, י"א): 'מי האיש החכם ויבן את זאת?' דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פרשווהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב: 'זיאמר ה' על עזבם את תורה וגו'. היינו לא שמעו בקולו היינו לא הלכו בה? אמר ר' יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחילתה".
כתב הר"ן שם "מצאתי ב מגילת סתרים של ה"ר יונה זל דקרו ה כי דיק, דעת שלא ברכו בתורה תחילתה אבדה הארץ,adam איתא על עזבם את תורה כפשתא - משמע שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה - כנסיאל לחכמים ולנביאים למה לא פרשווהו? והלא דבר גלי היה וקל לפרש!

"אלא ודאי עוסקין היו בתורה תמיד, ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ, עד שפירשו הקב"ה בעצמו שהוא יודע עמוק הלב - שלא היה מברכין בתורה תחילתה, כלומר: שלא הייתה התורה השובهة בעיניהם כל כך שהיא ראוי לברך עלייה, שלא היו עוסקים בה לשם, ומתווך כך היו מזלזلين בברכתה. והיינו לא הלכו בה - כלומר: בכוננה ולשםה. אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים ראויין למי שאמרם".

הרי לנו, כי בתקופת החורבן - בני ישראל עסקו בתורה, היו תלמידי חכמים, ובתי המדרשות היו מלאים מפה לפה. לפיכך, אפילו החכמים והנביאים - לא

הצלicho לעמוד על סוד אשמתם של בני הדור אשר מחתמו נזר דין לחורבן איומ וגורא, עד שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוצרך לפרש כי הן אמנים עסקו ישראל בתורה, ואולם היא לא הייתה השובה בעיניהם, כאשר הדבר בא לידי ביטוי בכך שהם לא בירכו לפניה.

המסקנה העולה מן הדברים, הינה כי אין די בלימוד התורה ובקיום כל המצוות. משקל רב ומכריע נודע לגישה בה ניגש האדם אל התורה ואל המצוות, לייחס אשר הוא מעניק להם ולעיסוק בהם! למרות שבני ישראל למדו תורה, ובודאי היו בהם תלמידי חכמים גדולים, לא היה בכך די - לאחר והיה פגם מהותי בewishtem אל לימוד התורה!

העובדת שישראל לא בירכו לפני לימוד התורה, העידה על המתחולל בלבם פנימה, ולימדה כי הם אינם מעריכים את התורה די - בכך לבך ולהודות עליה שוב ושוב! היא לימדה על כך שהם לא הבינו את עצםUrcha של המתנה הנפלאה ביותר בעולם, המתנה לה הם זכו כאשר קיבלו את התורה ואת האפשרות לעסוק בה ולקיים את מצוותיה!

עפק התורה – עיקרי בה חיים

ומעתה נראה לומר, שבודאי אילו לא היו בניו של משה רביינו תלמידי חכמים בעלי שיעור קומה הרاءו למנהיג ישראל – הוא לא היה מעלה בדעתו לבקש מהקב"ה כי ימלאו את מקומו. בניו של משה בודאי עמדו איפוא בקריטריון האמור, ומצד רמתם התורנית-רוחנית – ראוים היו לשאת בעול הנהגת העדה.

אולם הקב"ה, אשר הוא חוקר כליות ולב, ראה וידע כי אף שבנו של משה הינם תלמידי חכמים גדולים – מכל מקום התורה אינה העסק העיקרי שלהם! הם אינם מכירים די במעלת התורה, בכך להציגה במקום הראשון בסולם העדיפויות שלהם! הם אמנים היו לומדי תורה, ואולם הם לא היו עוסקים תורה! התורה לא הייתה העסק המרכזי שלהם!

זה שאמר הקב"ה למשה רביינו, כי בניו לא יוכל מלא את מקומו בהנהגת העדה – לאחר ולא עסקו בתורה, והיינו שלא החשיבו די את התורה בכך להציגה בראש מעייניהם, ואילו מנהיג ישראל – צריך להכיר במעלת התורה ולהעניק לה את המשקל הרاءו לה!

יהושע לעומת זאת, הצעין דזוקא בנקודת זה, וכפי שנבואר.

שכן כאשר עמדו חז"ל על גודל מסירותו של יהושע, אשר היה מסדר את הפסלים לפני משה רבינו - נראה שביקשו להעמידנו על מעלה מיוחדת שנמצאה בו ביהושע, מעבר למסורתו לרבו וلتורתו כשלעצמה. הם ביקשו להורות על כך, שהוועש כל כך חשוב את התורה, כל כך יקר והעריך אותה, עד שהוא היה מוכן לעשות כל פעולה אשר יש בה כדי להגדיל תורה ולהأدירה!

יהודים הקדיש את כל חייו עד הנה, את כל כוחותיו וזמןנו, להרבות תורה בעם ישראל, בין אם הדבר ה证实 על ידי לימוד תורה ממש, בין אם הוא ה证实 על ידי הרבצת תורה, ובין אם הוא ה证实 על ידי פעולות פשוטות של הכנסת בית המדרש לקרואת לומדי התורה אשר באו לישב לפני משה רבנו וללמוד תורה מפיו! יהושע איפוא, לא רק למד תורה, ולא רק לימד תורה, אלא עסק בתורה! בדיקת אותה מעלה אשר חסרו בניו של משה - טיפח יהושע, כאשר התורה עמדה בראש מעיניו, וכל כוחותיו הוקדשו רק בעבורה! בשל כך - ראוי היהאמין לכתר הנהוג בישראל, ונבחור למלא את מקומו של רבו הגדול!

ואמנם, לכשנתבונן, נמצא כי הברכה הראשונה אותה תקנו לנו חז"ל בין ברכות התורה, הינה: "לעשות בדברי תורה". שכן בכך להשיג את פסגת המעלה - אין די בלימוד התורה, אלא יש צורך בעסק התורה, עסוק בדברי תורה! מהאיש הישראלי נדרש שהתורה ת מלא את כל ליבו ונפשו, תעסיק ות מלא את כל כולו בכל ימיו אשר הוא חי על פני האדמה!

תפקידו של רב ומנהיג בישראל

יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה. אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יבאים, ולא תריה עדת ה' בצאן אשר אין להם רעה (כ"ז, ט"ז - י"ז)

מפסוקים אלו, דומה כי יכולים אנו ללמידה שיעור חשוב אודות דמותו הראויה של מנהיג בישראל.

שכן הנה, משה רבינו ביקש מהקב"ה כי יפקד איש על העדה. הוא מדגיש כי המנהיג אשר יהיה את עדת ישראל - צריך להיות מעלהם, מרוםם מהם, לרווחם אותם למדרגתו - ולא חיללה לרדת אליהם ולהתקרב אל מדרגתם שלהם...